

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austriją 2½ auks.

I Ameriką ir i kitas svetimas žemes 4 auks.

I Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

IŠEINA KAS MĖNESIS VIEŅĄ KARTĄ.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkaus

rašto arba už jos vietą per pusę puslapio 60 feningių.

Lietuviai, skaitykite ir platinkite „Ukininką“!

Ką laimėjom per pereitus 1898 metus?

Su šiuom numeriu jau dešimtus metus savo gyvenimo pradeda „Ukininkas“. Nors sunkus vis „Ukininko“ gyvenimas, ale užtai derlingas. Per tuos devynis metus mūsų laikraštis paleido i Lietuvą keles dešimtis naudingų knygelių. dvejetą atsišaukimų, pasėjo daugelyje vietų lietuvių sėklą, rodė lietuviams kelius prie geresnės ateities. Netruko ir netruksta „Ukininkui“ visokių darbininkų ir darbininkių. Širdingai ačiū joms ir jiems už tai. Tik su pinigų šiek-tiek vis šlubuojam. Kad teip ištekliaus skatiko, tai suvis kitaip galėtų mus „Ukininkas“ žydet. Užtai užprašom lietuvių nepasigailėti mums tų „gelažgalių“ ant ateinančio laiko!

Atmainų mūsų laikraštyje ant šių metų neprizadame: „Ukininkas“ eis toliaus teip, kaip per pereitus metusėjo.

Dabar dirstelkim atgal i pereitus metus ir padarykim nors trumpą atskaitą mus dalykų.

Pirmučiausiai pasakysim apie klausimą lietuviškos spaudos po maskolių jungu. Lietuviai ir pereitais metais siuntinėjo i visokias valdžios vietas prašymus dėlei to dalyko. Laimėta-gi tame dalyke tik tiek, kad valdžios surinkta atsišaukimai Lietuvos gubernatorių, general-gubernatorių, mokslo apielininkų kuratorių. Tie atsišaukimai daugiausiai ne ant naudos mums parašyti. Tai-gi ir tame dalyke da peranksti mums nuo „maskoliaus“ ko gero laukti. Užtatai tas nežmoniškas uždraudimas spaudos ir lietuvių krutėjimas toli visame sviete pasiliko garsus, o sykiu su tuo apgarsėjo ir vardas Lietuvos. Pereitais metais ypač plačiai lietuvių emė naudotis spaudintais ir rašytais atsišaukimais platinimui savo nuomonių. Tai labai geras budas tam. Reik kuonoplačiausiai jįsai vartoti.

Bažnyčiose lietuviai rupinosi įvesti savo kalbą. Net Vilniaus diecezoje po valdžia tikro maskolių tarno naujojo vyskupo Zvierovičio keliose vietose tapo įvesti lietuviški pamokslai.

Kauno vyskupystės kunigai su pagirtinu tvirtumu bandė įvesti lietuvišką kalbą i mokyklas nors tikėjimo mokslui išguldyti. Seinų vyskupystėje naujamjam vyskupui kun. Baranauskui nepasisekė įvesti i lietuviškas bažnyčias lenkiškos kalbos.

Knygų lietuviškų kaskart spaudinasi vis daugiau. Per pereitus 1898 m. Tilžėje bent 20 naujų lietuviškų knygelių tapo atspausa, neskaitant tikėjimiskos įtalpos knygelių. Iš „U-ko“ buvo atspausa 5. knygėlės pereitais metais. O kur da Amerika, kuri daugiau už Tilžę išleidžia.

Prūsų lietuviai ir-gi nesnaudžia. Jiems pereitais metais pirmą kart pasisekė išrinkti i Vokietijos saimą savo pasiuntinį p. Smalakį iš Tilžės.

Amerikoj lietuviai teipos-gi gerai laikosi. Turi netoli 10 lietuviškų laikraščių, kelesdešimtis lietuviškų draugysčių, keletą grynai lietuviškų parapijų, keletą lietuviškų mokyklų ir knygynų. Londono, Brazilijos, Afrikos ir Australijos lietuviai ir-gi retkarčiais duodasi girdėt.

Žodžiu sakant, visur matyt pakylimas lietuviškos dvasios ir darbštumo. Tai labai geras suraminantis širdį lietuvių ženklas.

Svetimtaučiai matydami mūsų kylimą ir augimą pradeda jau gerintis prie lietuvių. Štai lenkai net du užkvietimu padarė lietuviams eiti kartu su jaisiais: vienas nuo patrijotu apgarsintas laiške „Walka“ N. 2, o antras nuo lenkų socialistų atspaudintas laikraštyje „Robotnik“ N. 26. Tai ir-gi geras ženklas dėl mus.

Užbaigdamas šitą straipsnelį turiu priminti ir tuos vyrus, kurie už lietuvišką idėją pakliuvo i maskolių nagus ir kankinasi Kauno, Kalvarijos, Vilniaus, Šiaulių ir kitų miestų mūruose arba ištremti svetur varo vargingą gyvenimą toli nuo savo motinos Lietuvos. Lai-gi bun garbė jiems už tai!

Maskoliai, žinoma, nesnaudžia ir toliaus varo savo žabangas, ale mes jų nelabai galime jau bijotis, ankščiau ar vėliau mes vis-gi savo laimėsime su Dievo padėjimu! Rd.

Da truputį apie čekus ir lietuvius.

Čekai kitąsyk teip, kaip ir lietuviai, turėjo savo nuo svetimtautių neprigulinčią karalystę. Bet iš trijų pusių vokiečių apsupti per kelis šimtmečius su jais bekariaudami ant galo pagalios pradžioje septyniolikto amžiaus galutinai pralaimėjo karę ir vos-ne-vos potam išliko nuo visiško tautiško pražuvimo. Prieš tą karę čekų buvo apie 3 milijonai, o po karei pasilikę tik apie 700 tukstančių. Tuomet išnaikinta tapo 600 čekiškų miestų ir 25 tukstančiai sodžių. Turtinga ir graži Čekija po tai nelaimingai karei pavirto į didelį kapinyną, tik vietoje kryžių apdegę kaminai ir griuvėsiai murų barkšojo, o ant vieškelių mėtėsi žmonių kaulai, kurių nebuvo kam palaidot.

Ale ant to nepasibaigė čekų nelaimės. Pergalėtojai vokiečiai be pasigailėjimo naikino toliaus viską, kas tik buvo čekiško. Ir jų darbai davė savo vaisius: čekiška kalba, papročiai, knygos ir kitoki paminklai nykte nyko. Miestai, dvarai, bažnyčios pasidarė vokiškos, tik kur-kekur po kaimus galima buvo išgirsti čekiškai bekalbant. Žandarai lakstė po kaimus bešnipinėdami, ar neras kur čekiškų knygų, kurias suėmę degindavo. Vienas toksai knygų persekiotojas pravarde Konias pabaigoje aštuoniolikto amžiaus, t. y. tik 100 metų atgal, garsiai visiems gyrėsi sudeginęs 60 tukstančių čekiškų knygų.

Kad išgelbėti nuo tokių plėšikų savo mylimas knygas, čekai užkasdavo jas į žemę. Tik tokiu budu išliko nuo pražuvimo daug senovės čekų knygų.

Jau ištikrųjų rodėsi, kad čekų tautai pastutinios dienos gyvasties atėjo: visi ponai, kunigai, kupčiai, amatninkai, turtingesni ukininkai, valdininkai buvo arba tikri vokiečiai, arba suvokietėję čekai; iškalose, suduose, visokiose valdžios vietose viešpatavo tik vokiška kalba; čekiškai kalbėjo tik nekurie neturtingi kaimų ukininkai ir kaimų darbininkai. Visi matė ir lėmė greitą pražuvimą čekų tautos. Ciecorius Juozas II. net išleido „ukazą“, idant žmonės „syki ant visados“ laikytų čekišką kalbą per nevartojimą ir niekur nepriimamą. Mat buvo tasai „ukazas“ lyg išbraukimu iš „knygų gyvųjų“ numirusio žmogaus. Tokiu budu čekų tauta paties ciecoriaus buvo jau palaidota į kapus.

Ale nuo to laiko ėmė rodytis lyg stebuklai: tas palaidotas numirėlis ėmė rodyti ženklus gyvybės — čekai ėmė bust iš miego, kilt ir kilt be perstojimo... ir dabar jie pasidarė toki stiprus ir skaitlingi, kaip niekad. Dabar Austrijos viešpatystėje yra apie 6 milijonai čekų, kuo ne visi jie moka skaityti ir rašyti,

turi savo čekišką universitetą, gimnazijas, daugybę mokyklų, galybę knygų, gazietas; daug yra čekiškų kupčių, fabrikantų, ir šėip visokių ponų. Siandien iš čekiškų knygų gali semti visoki mokslą, koki tik sau nori, tik su viena čekiška kalba dabar gali pastoti augštai apšviestu žmogumi. Čekai turi daugybę visokių draugysčių, apie 17 tukstančių iš viso. Lietuvoj-gi vos tik keletą tokių draugysčių priskaitytum. Yra pas čekus garsi draugystė *Čekų Močiute* vadinama, kurios sąnariai deda pinigų ant išleidimo čekiškų knygų ir platini-mo jų tarp žmonių, yra da kita *Močiutė Mokyklų*, kuri šelpia neturtingą jaunuomenę einančią į mokslus ir užlaiko daug mokyklų — iš viso 45 pradžines ir 44 vidutines, kuriose mokina apie 300 mokintojų. Tai nemažai pinigų ant to reikia. Bet čekai su noru deda ant tokių dalykų pinigų. Teip, štai nesenei numiręs gimnazijos mokintinis Juozas Macku paliko testamentu 5000 guldenų anai Mokyklų Močiutei, 1000 guldenų Čekiškų Rašėjų Draugystei ir 2700 guldenų ant kitų labdarinių dalykų. Pas mus Lietuvoje turtingi žmonės mirdami jei palieka kiek ant visų labo, tai tik ant bažnyčios, o ant knygų, ant laikraščių, ant prapltinimo apšvietimo, ant šelpimo nukentėjusių už tėvynę — beveik negirdėt, kad kas ką paliktų!

Čekijoje yra ir daug žydų, teisybė, mažiau, kaip Lietuvoj, ale vis-gi jų ten apščiai lindo. Bet čekų žydai yra šiek-tiek kitoki, nėg musiškiei. Ten žydėliai kalba čekiškai, rėdosi teip, kaip ir kiti gyventojai ir čekams jie ne baisus, nės čekai patys yra apsukrus žmonės, patys užsiima prekyste ir amatais, ir juos žydėliai negali įgriebti ir prigaudinėti.

Iš to trumpo straipsnelio apie čekus galima matyti, kad išnaikint tautą yra labai sunku. Mes, lietuviai da nėsame teip žemai tautiškai nukritę, kaip tai buvo su čekais aštuonioliktame šimtmetyje. Musų neprieteliai — maskoliai, lenkai, žydai yra daug silpnėsni už čekų neprietelius-vokiečius. Pakylimas mus nors da labai nesenei prasidėjo jau daug žymės paliko ant musų gyvenimo. Tautiškas kylimas pas mus eina iš apačios, t. y. susipratimas tautiškas platinasi Lietuvoje ne terpu ponų, bet terpu žemesnių luomų — ukininkų ir darbininkų. Toksai apsireiškimas tautiškos dvasios yra labai tvirtas ir syki išikunijęs nesiduoda išnaikinti. — Per tai, mes lietuviai galime drąsiai žiūrėti savo neprieteliams į akis, nės mes pergalėsime. Neprieteliai mus gali tik truputį sulaukyt, bet ne sustapdyt. Tai-gi mūsų žengkime savo tautišku keliu tolyn.

Giedraitis.

9056

Džiova ir kaip tos ligos apsisaugoti.

Pagal J. Sterlingą sutaisyta L.

I.

Džiova.

Kožnas iš skaitytojų girdėjo ir matė žmonės džiova sergančius, nės tai tokia liga, kuri daug, ir labai daug žmonių i kapus įvaro. Pagal mokintų žmonių apskaitymą, septinta dalis visų žmonių, ant visokių ligų mirstančių, nuo džiovos miršta.*) Tada džiova yra liga tankiai atsitinkanti ir tankiai žmones marinant.

Žmonės iš visokių priežasčių miršta. Tie, kurie nuo sveikų tėvų yra užgimę, kuriuos sveika, tvirta motina žindė, kurie czystuose ir šviesuose namuose augo, kuriems sveikiems esant valgio nestigo, o sergant vaistų, kurie ne per anksti dirbti pradėjo, o dirbti pradėjus — augščiaus savo spėkų ne dirbo, daug nesikrimito, per daug nesirupino, — visi toki, laimingai iš senatvės miršta; ligos retai prie tokių kabinasi, o dar rečiau anuos įveikia, nės jų tvirtas kunas ligą pergali.

Bet nedaug yra tokių, kurie senatvės sulaukti gal. Miršta kudikėliai vos sviatą pamatę, nės iš silpnos motinos ir menko tėvo užgimę yra; miršta poriai mėnesių arba poriai metų suėjus — iš bado, persišaldymo, iš neprižiurėjimo, nės su jais apsieiti ne moka, arba, kas dar tankiaus atsitinka, tai jeigut mokėtų ir norėtų, ant to laiko ne tur, nuolatai ant duonos kąsnelio besidarbuodami.

Dar kiti — norint ir ik vyresniųjų metų paangtų, tai per darbą augščiaus savo spėkų, per rupestį neapstojeiti, o kartais net neišpuolanti pasielgimą, tartum, patys i kapus skubinasi. Sunkus darbas nesveikose kantorose, dirbtuvėse, neišmiegojimas, blogas arba ne ik sočiai valgymas — vis tas ne daleidžia žmogui senatvės susilaukti; ant ko visi ant sviato sutvėrimai tiesą tur, ant to šiandien žmogus tiesos ne tur. Miršta tada iš įvairių priežasčių vos dvidešimties, arba trijų dešimtų metų susilaukęs. Žinoma, paprastinių ligų, jau iš pradžių žmonių sveikatą pakertančių, o potam

i kapus vedančių, nerokuojanč, yra dar atsitikimai, kurie žmogų arba iš karto ubagu pataiso, arba jam galą padaro: tas gal atsitikti mašinos ratui žmogų sugriebus, arba anglių, akmenų kasyklėms, ne ganėtinai išremtom, užgriuvant. Bet tai yra priepuoliai, kurie geru priežiurėjimu prašalinti gal buti. Tuom tarpu visos tos priežastys, apie kurias kalbėjome, daug svarbesnės yra, nės tėvai nusidarbavę ir ne visuomet sotas, visuomet ant sviato ligotus vaikus išduos; nės motina, kuri podraug su tėvu ant užlaikymo šeimynos darbuotis turi, vaiko prižiūrėti ne gal, — tada šis nyksta ir ligai užėjus pigiai anai pasiduoda; nės vaikas dešimtį, dvyliką metų turintis, vietoj dar i spėkas augti, jau prie darbo eina, savo rūpesčius tur, ir tt.

Pasakiau, juog tvirtas ir sveikas žmogus ne pigiai ligai pasiduoda. Pailsusio, sunykusio žmogaus viskas kabinasi. Apie tą nuolatai reikės atsiminti skaitant tą, kas toliaus apie džiova bus pasakyta.

II.

Džiova yra liga limpanti.

Plaučiams žmogaus, ant džiovos pasimirusio, prižiurėjus, juose užmatysim nedideles retenėles, tarsi, pilkus guzikėlius. Jeigut truputį tų retenėlių iš plaučių ant džiovos pasimirusio žmogaus išimti ir ičiepyti (po prakirstai skurai ikišti) sveikam gyvuoliui, tai gyvuolis, pirmiaus sveikas, ant džiovos apsirgs. Nekuris mokintas vyras atrado, juog tose retenėlėse mažutėliai sutvėrimai, *grybėliai*, žmogaus ake neužmatami, teip vadinami *bakterijos*, gyvena. Tokios bakterijos, per padinančius koki tukstantį kartų stiklus, o tai per *mikroskopą* peržiurėjamos, lig brukšnelukai išrodo. Tokios-pat bakterijos atrastos buvo netik plaučių retenėlėse, bet ir spjovimuose žmonių, ant džiovos sergančių; jos atrastos buvo ne tik pas sergančius žmones, bet lygiu budu pas karves ir kitus gyvuolius. Gyvuoliams po skurą tokių bakterijų išvirkštus, jie ant džiovos susirgdavo; tokiu budu čiepijimas retenėlės iš plaučių, kaip ir spjovimų ant džiovos sergančių arba pačių bakterijų visuomet vienodą galą pasiekdavo, o tai džiovos atsiradimą.

Daug datyrimų buvo daryta, ir šiandien su didžiausiu tikrumu pasakyti galima, juog *tikra džiovos priežastia anos bakterijos esti.*

Toms bakterijoms gerai per mikroskopą prisiziurėjus, pamatysime, tuos brukšnelukus savyje, viduryje, mažučius kamulėlius užturinčius; tie kamuolukai tai lyg bakterijų sėkla; bakterijai pražuvus kamuolukai gal atlikti ir iš jų nekurį laiką praleidus suaugusios

*) Kolerą mes teisingai už baisią ligą laikome. Laike 30 metų — t y. nuo 1831 iki 1859 — nuo anos Prusose 223000 asabų pasimirė; Ispanijoje 1885 m. pasimirė 199000; Pariziuje nuo 1832 m. iki 1884 m. pasimirė 58858 asabos; Neapolyje nuo 1836 iki 1884 m. nuo koleros pasimirė 42127 asabos. Kaip baisiai tos ličbos išsižiuri! O vienok džiova daug daugiaus anų suima. Kasmet Prusose nuo džiovos miršta 90000 asabų, visoj Vokietijoje 147000, o visoj Europoj daugiaus vieno milijono žmonių, tai yra — kasdien Europoj gangreit 3000 žmonių nuo džiovos miršta.

džiovos bakterijos atsiranda. Dėlei to *spjovimai* žmogaus ant džiovos sergančio *ilgainių lim-pantys yra*.

Didžiai svarbiu daiktu yra tas, juog *spjovimai išdžiuvę* ne apstoja limpančiais, nuodingais buti. Jeigut išdžiuvusių spjovimų miltelius gyvuoliams įčiepysime, tai anie džiovą igaus.

Ypatingu lygiai yra ir tas, juog jeigut i vieną klėtką uždarysime gyvuolius, kuriems džiova įčiepyta yra, su gyvuoliais sveikais, nečiepytais, tai šie paskutiniai nekuriam laikui praėjus džiovą igauna: jie per orą užsikrečia, kuriame dulkės, iš išdžiuvusių spjovimų pasidarūsios, nešiojasi, apie ką tuojaus daugiaus pasakysime.

Vienu žodžiu tariant, yra dasekta, juog bakterijos džiovos priežasčia yra.

Bet koku keliu tie grybeliai i žmogaus kuną patenka?

1. Ar gali žmogus iš oro *kvėpavimu* bakterijas igausti?

Nekuris mokintas vyras šeip padarė: kambaryje, kame džiova sergantis ligonis gulėjo. surinko dulkes nuo sienų, mobilių, firanų; tas dulkes potam gyvuoliams įčiepijo ir šie ta baisia liga susirgo. Tą datyrimą ans mokintas žmogus keliatą dešimčių kartų atkartojė ir tokiu budu persitikrino, juog dulkės pakajuose, kame džiova sergantieji gulėjo ir ant aslos arba i nosines skareles spjaudė, savyje džiovos nuodus, tai yra bakterijas, užturi.

Žmogus-gi kvėpuodamas nuolatai podraug su oru i plaučius ir dulkes iitraukia.

2. Per opas, ronas, norint ir mažiasias žmogus teip-pat usikrėsti gali.

3. Ar kvėpavimo ne skaitant žmogus gal *valgymu* usikrėsti? Mokinti žmonės mitino gyvuolius spjovimais džiova sergančių ir anų plaučiais, kame džiovos retenėlės buvo, ir gyvuoliai teip mitinti *žarnu džiovą* igaudavo — tai yra liga teip-pat pavojinga, kaip ir plaučių džiova.

Nės gyvuolių džiova visiškai yra panaši i žmonių džiovą, tai tą, ką mokinti žmonės pas gyvuolius yra užmatę, ir apie žmones pasakyti galima.

Tai-gi žmonės užsikrečia:

1. *Per priepuolį*. Pas žydus po apipjaustymu operatoris kraują iš opos iščiulpia. Atsitinka, juog operatoris ligotas vaiką džiova užkrečia. — Syki teipos-gi šioks atsitikimas buvo: keturiolikos metų mergaitė, visiškai sveika, užsidėjo auskarus, atlikusius nuo juos drangalkos, džiova pasimirsiuos. Auskarus užsikabindama truputį susižeidė, bet tuojaus apie tą ir pamiršo. Keletai sanvaičių praėjus iš skylėlės, per kurią

auskaras pervertas buvo, pradėjo puliai eiti; tuose puliuose džiovos bakterijos atrastos buvo. Laike pusės metų mergaitė plaučių džiova pasimirė.

2. *Per valgymą*. Dažniausiai pavojingu valgymu pienas yra, nės *karvės labai dažnai džiovos liga serga*; pienas-gi karvių džiova sergančių, džiovos bakterijas savyje užturi. Žmogus tas bakterijas prarijęs džiovos liga užsikrėsti gali. Dažniausiai tas su silpnais vaikais atsitinka ir tada jie *škrupulais* serga. Teip, škrupulai tai ta pati džiova, tiktai čia liga ne plaučiuose, ne žarnose sėdi, tiktai teip vadinamose gelažose. Toms-gi gelažoms (kurias žmogus visokiose kuno dalyse turi) sergant, nės joks valgymas ant naudos neina, geriausias mitinimas spėkų ne priduođa ir vargšas vaikelis iš sunykimo miršta. Teip tada viena kita pritraukia: vaikas silpnas pigiai užsikrečia, škrupulus igauna, o škrupulėtas, pailsės, bet iš ko pasimirti gali.

Lygiu budu pienas ir mėsa gyvuolių džiova sergančių, džiovos bakterijas savyje užturi.

3. *Per orą* žmogus tankiausiai užsikrečia, labjausiai jeigut viename pakajui su džiova sergantiems turi buti. Ir čionai kuolengviausiai gal usikrėsti tie, kurie, duokime, tur silpnus plaučius, o tokių labai daug yra: vieni po tėvais silpną krutinę tur, kiti vėl savo neat-sargumu ir nuvargimu dirvą džiovos bakterijoms sutaiso. Syki-gi tokioms bakterijoms i krutinę silpną kvėpavimu patekus ir ten isiguštinus, žmogus džiovos ligą igauna.

III.

Spasabai, kurių pasigaunant mažiaus žmonių džiova susirgti gali.

Jau buvo pasakyta, juog sveikiems, tvirtiems žmonėms džiovos nės ko bijotis.

Kitoks reikalas su silpnais žmonėmis.

Viens, duokime, sunykusis žmogus tur *sugedusius vidurius*, — tada su valgymu džiovos bakterijas prarijęs jis pigiai žarnų džiova susirgti gali.

Kitas *silpnus plaučius* tur — tada jam su oru anuos grybelius, ligą suteikenčius, savep iitraukus, nebilgai ligos pasirodymo reiks laukti.

Tai-gi džiova pigiai užsikrėsti gali:

Visi tie, kurie nuo savo tėvų, gimdami jau silpnus plaučius apturėję yra.

Visi tie, kurie mažai šviežiu oru naudojasi, uždusiuose, prikimištuose namuose gyvena, tamsiuose pakajuose; kurie ne ganėtinai maitinasi, arba ne sveikus valgymus valgo.

Tie, kurie paleistuviaudami savo sveikatos ne guodoja.

Tie visi, kurie dažnai rupinasi, dažnai nepasivedimais kremtasi.

Vaikai, kurie nekurias sunkias ligas praleidę yra, kaip va: kokluša, plaučių uždegimą ir tt.

Tie visi, kurie savo gyvenimą prie sėdančių usiėmimų veda, kaip tai, duokime, siuvėjai, siuvėjos, batsiuviai, urėdninkai, ir tt.

Tie, kurių plaučius naikina dulkės, prie jų darbo atsirandančios, kaip tai, duokime, audėjai, akmenų skaldėjai, murininkai, plytas dirbantieji, puodžiai, darbininkai tabako dirbtuvėse, anglikasčiai, kaminoriai ir tt.

Tie visi, kuriems laike darbo plaučius ne sveiki gazi gadina, kaip tai, duokime, dirbantieji cukrų, gelumbes, parvų ir tt. dirbtuvėse. — Sunku vienok išskaityti, koki usiėmimai sveikatą naikinti gal; nės dulkės ir mebelius išmušant pasikelia, o vienok tokios profesijos nėra: daugumas vienok žmonių mebelius išmuša ir nuo jų dulkes savę įtraukia. Dulkės, iš šieno purtymo pastojusios, teipo-gi sveikatą naikina.

Gana jau matėme kelius, kuriais, tarsi, žmonės eina, kad džiova sutikti.

Dabar prisžiūrėkime tam, kokiū būdu savo sveikatą gal apsaugoti visi tie, kurie pigiai džiova užsikrėsti gal.

Žinome jau, juog džiovos priežastis, — tai mažutėlėliai grybeliai, džiovos bakterijomis vadinami. Džiova užsikrėsti tai yra vis ta viena, kaip daleisti tiems grybeliams kokiū norint būdu į mūsų kuną papulti ir ten apsigaspadorauti. Tada reikia saugoties viso to, kas anas džiovos bakterijas į mūsų kuną įvesti gali.

Oras, kurį iš savo plaučių džiova sergantis išleidžia, visiškai nėra nuodingas.

Visiškai kas-kitą reik pasakyti apie spjovimus, kuriuos džiova sergantis išspjauna. Tiems spjovimams išdžiuvus, jie į smulkes dulkes susitrina; tokios dulkės, bakterijų pilnos, po orą nešiojasi ir į mūsų plaučius įeina.

Tai-gi visuomet apie tą atsiminkime: juog spjaudyti reikia į sudyną, vandeniū pripildytą, koks tai sudynas ne butų, bile tik tai į vandenį spjauti, nės tada spjovimai ne išdžius ir iš anų dulkės ne pasidarys. *Sukštu ant aslos, į skarele, ant divano, ant smėlio spjaudyklę spjauti.*

Spjauinant atsitinka lupas skarele aptrinti; mažutė dēlei to pasigaunama skarelytė į verdantį vandenį tur but idėta ir ten nekuri laiką virinama. *Karštumas džiovos bakterijas užmuša.* Ant ugnies teipo-gi, arba į išėjimo vietą blogiausiam atsitikime, reik išpilti iš sudyno spjovimus, o patį sudyną kožną sykį reikia gerai verdančiu vandeniu išmazgoti.

Bakterijos iš išdžiuvusių spjovimų dažnai ant drapanų sėda. Atsitinka, juog koki mielaširdinga ponia tarnaitė atiduoda marškinius ir drapanas po savo giminitei, ant džiovos pasimirusei, atlikusias, ir tarnaitė džiova užsikrėčia. Tada matome, juog *marškinius ir visas po ligoniū drapanas kuostropiausiai reik išvirinkti.*

Dar ir tą reikia atminti, juog ne vien tik džiova per bakterijas užsikrėsti galima. Priežastis, duokime, plaučių uždegimo — tai teip pat savotiniai grybeliai yra. Tada visi kostintieji teip tur užsilaikyti, kad savo artymams apmaudos ne daryti.

Norint kas ir skyrimai gyventų ir, tarsi, kitų užkrėsti ne galėtų, tai tų pamokinių, kuriuos čia paduodame, ne užlaikydams, *pats sau* apmaudą daro, nės antrą, trečią dešimtą, šimtinį sykį užsikrėčia. Išspjauna, spjovimai išdžiusta, o kvėpuodams jis juos vėl į savo ligotus plaučius įtraukia, arba, kitaip sakant, *nuolatai pats labjau užsikrėčia.*

Lygiu būdu ir apie tą reikia atminti, kad spjovimus gerai išspjauti, ir iš anų nieko ne praryti, nės vėl pats ligonis savę labjau užsikrės.

Tas-gi šep atsitiks: džiova plaučių sergantis iš lengvo visas silpnyn eina, tai-gi ir jo viduriai genda. Dabar jam spjovimus su bakterijomis prarijus prie plaučių džiovos dar *žarnų džiova* prisidės.

Apie tą, juog piene ir mėsoj džiovos bakterijos atsitinka, augščiaus jau priminta buvo.

Tai-gi, idant žmonės džiova ne užsikrėstą reikia visuomet sekančiųjų persergėjimų prisilaikyti:

1. *Vaikus* tėvų, silpnus plaučius turinčių, su dvejojū atsargumu reikia sergėti ir dėl jų su didžiausia atyda sveiką žindytoją rinkti reikia.

2. *Kostintis visuomet į vandenį spjauti*, ir kuogeriausiai į sudynus iš viršaus dengtuvėle pridengtus; dengtuvėlės todėl pasigaunama, idant musės ant savo kojyčių ir sparnelių ne išnešiotų dulkų nuo spjovimų ir bakterijų.

3. *Kosului užėjus burną skarele pridengti*, idant ištisikėjusie spjovimai aplink ne apdžiotų, o *potam skarele lupas nušluostyti.* — Kaip su tokia skarele apsieiti, augščiaus pasakytą buvo.

4. *Vyrai kostint tur striukai barzdą ir usus kirpti*, nės spjovimai prie usų prilimpa ir ant anų išdžiusta.

5. *Visus sudynus, kurių ligonis pasigauna, reikia gerai verdančiu vandeniu išmazgoti.*

6. *Tam, kurs kosti, nėra daleista nieko į lupas bučiuoti.*

7. *Kostintis tegul rankomis ne dasiliečia tokių daiktų, kuriuos pats ligonis, arba kiti artymai į burną paimti galėtų, nės ant pirštų dažnai randame mažiutes spjovimų daleles.*

8. *Kostintis tegul kasdien visą savo kūną spiritu su terpentinu mazgoja, o rankas keliatą ant dienos kartų su muilu.*

9. *Kostintis tegul laike dienos ant nuogo kūno marškinelius arba spancerėlį iš flanelės, arba vilnų nešioja, nės tas nuo persišaldymo gina.*

10. *Kostintis tesistengia but ore sausame ir ne šaltame. Labjausiai ne sveiku oru — yra oras drėgnas ir podraug šaltas.*

11. *Pieną reikia ne užvirinti, bet visuomet nekurį laiką virinti; pieno ne virinto niekad negalima pasigauti.*

12. *Kostintis tegul niekad vaikams valgymo ne kramto, ir teipo-gi tegul jų valgymo ne pučia.*

13. *Vaikus reikia atpratinti nuo ėmimo visoko į burną.*

14. *Ant atviro oro vaikus reik pratinti nose, o ne burna kvėpuoti.*

15. *Vaikai niekad svetimų žmonių ir gyvulių bučiuoti ne turi.*

16. *Vaikams ne daleisti svetimus žmones lankyti, nės ne žinome, ar ten visi sveiki yra.*

17. *Prisižiūrėti, ar auklė nėra ligota.*

18. *Aslą šluoti ją sušlapinus, arba su šlapia škepetu ištrinti. Teip reikia daryti, kad dulkių ne kelti.*

19. *Sienas pakajaus, kuriame ant džiūros seryantis gulėjo, šviežia duona reik ištrinti, nės tokiu būdu nuo sienų dulkes surenkame, duoną-gi dėlei to imtą sudeginti; dar geriaus pakajų išballinti, arba išnaujo iškljuoti; aslą su soda, muilu ir verdančiu vandeniu išmazgoti; kame molio asla, ten viršutinę juos dalį nuimti, o vietoj molio nuimto naują užkrėsti.*

IV.

Ar iš džiūros išgyti galima?

Ant klausymo čia padėto sakome: *Teip; galima.* Reikia tiktai saugoties viso to, kas toj knygelėj kaip blogas išrokuota buvo, o gerai maitinanties, atsilsint, geru oru kvėpaujant ir nuo persišaldymo apsisaugojant jau daugelis asabų išgijo.

Be to-gi viso iš džiūros labai sunku yra išgyti. —

Mikalojus „Palkin“.

Paraše L. N. Tolstoi.

Nakvojomė mes pas 95-kių metų senelį kareivį. Jis tarnavo Aleksandrui I. ir Mikalojui viešpataujant.

— Ar nori mirti?

— Mirti? ir kaip da! Seniau bijodavau, dabar meldžiu Viešpaties, kad tik leistų prieš mirsiant išsispaviedoti ir Švenčiausią priimti, — nės daug turiu nusidėjimų.

— Kokie nusidėjimai?

— Kaip? kokie? O tarnystės laike? Mikalojui viešpataujant ar buvo teip, kaip dabar? Ir atsiminti baisu! O man teko dar ir Aleksandrui tarnauti! Tada gyrė kareiviai Aleksandrą, sakydavo esąs geros širdies! Aš atmenu gerai jo viešpatavimo paskutinius metus. Tada iš 100 žmonių 20 užmušdavo! Bet sulyginant su Mikalojum Aleksandrą vadindavo geros širdies. Patylejęs valandėlę ir sunkiai atsidesęs, ėmė senis toliau kalbėti.

— Mikalojui viešpataujant, budavo, 50-tiems lazdoms ir kelnų neliėpdavo nusimauti! Ne praslinkdavo viena diena, kad 150, 200, 300 ir daugiau kam neatskaitytų! Tuos žodžius senis ištare ne be pasibjaurėjimo, bet sykiu tarytum didžiuodamasis.

— Dabar žmonės jo užmiršo, nebenumano, kas tai lazdos, o seniau tas žodelis buvo kapaprasčiausias. Nuolat jį girdėdami kareiviai ir savo ciecorių tuo vardu praminė. Reikėjo sakyti „Nikolai Pavlovič“, o jie vadindavo vis „Nikolai Pelkin“ (rusų kalboje „palka“ tai lazda.)

Matote, kaip atsimenu anuos laikus, tai nors tiek metų praslinko, tuoj palieka nesmagu, širdį kas-žin-kas tarytum veržte veržia: daug nusidėjimų teko tada ant savęs užkrauti! Mat buvau vyresniu. Tai, budavo, kaip gausiu už katrą iš savo kareivių 100, tai įpilu jam 200. Man opos, žinoma, nuo to neužgijo, — ir kitą nukankinau be reikalo, tai ir nusidėjimas. Kiti vyresniejie nesidrovėdavo užmušinėti. Kaip droš kumščia į galvą arba į krutinę, tai budavo ant vietos kris negyvas. Nekokio atsakymo už tai nebudavo. Žmogus užmuštas, bet knygoje užrašydavo: „Viešpačiui Dievui patiko pašaukti pas savę“ — ir tiek. Tada tokius dalykus perniek laikydavau. Ir supraste nesupratau. Už tai dabar vartausi ant pečiaus nuo vieno šono ant kito ir užmigti negaliu. Kaip atsimeni visas baisybes: Kiek pats nukentėjai! Kiek kitų nukankinai! Tai tarytum ir pragare negali but baisiau, tai teip kaip pačiam pragare. Gera da, jeigu Dievas padės prieš myrį išpažinti visus nusidėjimus, ir jeigu gausiu išrišimą

Supratau aiškiai, ką jaučia toks mirštantis senelis, kankinamas tokių atminimų, ir man paliko baisu ir skurdą.

Atsiminiau apie visas anų laikų baisybes, kurias turbūt teko regėti seneliui, ne tik regėti, bet ir pergyventi — apie varymą per kareivių eiles, apie šaudymą ir žudymą, žmonių naikinimą karo laike, apie miestų ir sodžių (jis tarnavo kariumenėje laike lenkmečio) ir pradėjau vėl jį klausinėti. Pradėjau klausinėti, kaip tai budavo kaip žmogų, pririštą prie šaudyklės traukė per kareivių eiles, plakant jį lazdomis arba ryškšėmis. Kaip tada vyresniejie, žiūrėdami į tokią baisią žmogžudystę lakstydavo nuo vieno kareivio prie kito, ragindami: „Mušk smarkiau! smarkiau!“ — Tuos žodžius: „Mušk smarkiau! Mušk smarkiau!“ — senis tare balsu pamėgdžiojančiu tuos vyresniusius, pats išsitiesęs, tarytum toks atminimas darė jam smagumą.

Tokio kankinimo visus mažmožius ėmė senis apskinėti ramiai, dagi su pamėgimu, tarytum kalbėjo apie užmušimą galvijų, ant apturėjimo skanesnio kepsnio. Jis apskinėjo kaip traukė žmogų pririštą prie šaudyklės tarp eilių plakančių jį kareivių. Kaip nuopradžių nenoriai einantis paskui pagrūdaves ir reikėdavę jį vilkti. Kaip nuo pirmų smogių rodydavosi ant jo kuno kruvini rėžiai, kaip tie kruvini rėžiai susiliedavo į didelį kruviną tašką, kaip kraujas imdavęs taškėti, kaip mėsa kruvinais pluoštais krisdavo į visas šalis ir nuogi kaulai teatlkdavę. Kaip nuo pradžios nelaiminga auka rėkdavus ir aimanuodavus, paskui tik dusaudavus prie kiekvieno žingsnio prie kiekvieno užgavimo, kaip paskui jis suvis nutildavęs. Tada prieidavę prie jo gydytojai, tam tyčia čion pašaukti, apžiūrėt nelaimingo kankintinio ir nuspręsti, ar da galima mušti žmogų neužmušus jo, ar laukti iki antam sykiui, iki užgis opos, idant tada galima būtų pabaigti lazdu skaitlių, kuri ištarė koki žverys, arba pats budelis Palkinas. Gydytojai sunaudodavę savo mokslą, idant užlaikytų gyvenimą žmogui, kol tas neištvers visų kankinimų, kuriuos jam paskyrė kiti žmonės-budeliai. Apsakė da senelis, kaip nelaimingą sumuštą žmogų vos gyvą išupdavę į jo švarkus ir nešdavo gydyti į ligonbutį. Kaip milžiniška opa išsiplėtusi per visą nugarą užgydavo, tai vėl pildavo jam po tukstantį ir daugiau lazdu, ir teip po du tris sykius, nors nelaimingas melsdavo jį nuo karto nugalabinti, bet jo prašymo budeliai neklausydavo ir tik žvieriškai kankindavo po du tris sykius kol neužmušdavo. Ir visos tos kankios vien tik už tai, kad nelaiminga auka arba norėjo pabėgti nuo tokio kankinimo, arba turėjo drąsumą pasiskusti vyresnybei, kad jis ir jo draugai kenčia badą, negaudami sau pa-

skirto valgio, kursai dingdavo vyresnybės kišeniuose.

Senelis vis tai apskinėjo drąsiai, o kaip aš parodžiau jam visą bjaurumą tokių darbų, jis nuo pradžios nusiminė truputį, paskui net išsigando.

— Kaip-gi, — klausė jis manęs, juog aš tam nekaltas, juog aš pildžiau tik tai vyresnybės paliepiamus.

Teip-pat be sąžinės graužimo apsakė jis visas baisybes kare Lenkijoje ir Turkijoje. Apsakinėjo jis apie galabinimus vaikų ir moterių, apie bado ir šalčio nukankintus į nelaisvę suimtus žmones, apie nušovimą mažo lenkelio, pasislepusio miške už medžio Kaip aš užklausaui, ar už tokius darbus sąžinė jo nekankino, tai jis manęs suvis nesuprato,

Tai kare, — atsakė jis, pagal ciecoriaus prisakymų ir už tėvynę.

Tai darbai ne tik nepeiktini net garbingi, guodjami, už atlikimą kuriu vilias senis igyti atlyginimo savo nusidėjimams. Jo sąžinę kankina tik tie nusidėjimai, kuriuos teko jam atlikti viršiniųkautant, kada jis kitus nubaudavo. Tik tie griausia jam sąžinę ir jiems atlyginti žino jis tikriausią vaistą — spaviednę ir Švenčiausią Sakramentą. Už tai-gi jis prašo savo giminaiteš, kad atvesti jam kunigą prieš pat mirsiant. Giminaite supranta visą svarbumą tokio prašymo ir prižada seniui išpildyti jo norą — už tai-gi jis ir ramus.

Kad jis žudė nekaltus kūdikius ir moteris, kad karo laike vogė, užmušinėjo; kad sustatytus į eiles plakė žmones iki smerties, kad juos paskui vilko į ligonbutį gydytų ir vėl plakė ir kankino, tai vis niekis, tai jį suvis nekankino, tai tarytum ne jis pats tą daręs — bet kitas. Kas-gi pasidarytų su seniu, jeigu jis suprastų (kas jam vienok turėtų buti aišku) kad tarp jo, baigiančio gyventi savo amžių ir Dievo ne gal buti nėkokių tarpininkų nė myrio valandoje, nė toje, kada jam liepė kankinti ir užmušinėti žmones. Kas pasidarytų su juo, jeigu jis suprastų dabar, kad nėra tokių garbingų darbų, kurie įstengtų atpildyti tas nedorybes, kurias jis atliko galėdamas jų išvengti. Jeigu jis suprastų, kad yra tik vienas prisakymas, vienas visiems nuo amžių žinomas paliepimas, kuri ir jis turėjo žinoti, tai prisakymas, reikalaujantis meilės ir pasigailėjimo savo artimų, ir kad tai, ką jis vadino prisakymu, — tai tik bjaurus melas, bedieviškas apgavimas, kuri neturi klausyti nė vienas doras ir numanantis žmogus. Baisu ir pamislyti, ką kentėtų tas senis, gulėdamas užpečkyje, jeigu jis numanytų, kad tam laike, kada jis žmonėms galėjo gerai ir blogai daryti, darė vien tik blogai, o dabar kada jis suprato atskirti gerą darbą nuo blogo, tai gal tik ant

pečiaus riogsoti ir kęsti baisiausius sąžinės graužimus. Kančios jo būtų baisios. Tai kam-gi ji kankinti? kam gaudinti mirštančio senio sąžinę? geriau ji nuraminti. Kam erzinti žmones? Kam atminėti žmonėms tai, kas praslinko? Praslinko? Kas praslinko? Ar galima išgydyti baisią ligą vien tik ištarmu, kad ji jau praslinko? Ji neišnyksta ir niekados neišnyks, kol mes neprisipažįsime, kad mes sergame. Idant galima būtų išgydyti ligą, reikia pirm prie jos prisipažinti. Bet to mes nedarome. Ne tik neprisipažįstame, bet stengiamės kad niekas jos nematytų, ne paminėtų. Ir liga nepereina, tik budas paviršutinis jos mainosi, ir ji įsiėda vis gilyn ir gilyn į kūną ir kaulus, užnuodyja mums kraują. Musų liga guli tame, kad mes žmonės, gimę su geromis širdimis, pamokinti ir apšviesti Kristaus mokslu, nesibjaurėme skriausti, plakti, užmušinėti savo artymus, ištikrųjų nenumanydami, kodėl mes taip darome. Kiekvienas paprastas žmogus turi savyje norą daryti gerai savo artymui, Kristaus mokslas parodo aiškiai, kad tik meilės keliu turi kiekvienas žengti. Tai kodėl žmonės, kurie numano pasidalinti paskutiniu duonos kasniu su savo artymu, žmonės kurie viens kitą bijo užgauti nešvelniu žodeliu, kodėl tie žmonės gražiausias ir liksmiausias savo jaunystės dienas praleidžia užmušinėdami viens kitą, arba kankindami savo brolius ir tokių darbų netik nesigaili, bet laiko juos už švenčiausią pareigą, jeigu jau ne už garbę. Ar tai ne baisi liga ir ar nepriguli kiekvienam žmogui stengtis iš viso vieko ją išdildyti ją parodyti, jos tikru vardu ją šaukti. Senas kareivis *pasventė* beveik visą savo gyvenimą kankinimui ir užmušinėjimui kitų žmonių.

Mes ištarėm: kodėl minėti tokius darbus? Juog senas kareivis nesupranta savo kaltės. Ir tie baisūs dalykai, lazdos, varinėjimas tarp kareivių eilių ir kiti panašūs praslinko jau, kam-gi minėti, kas jau senei užmiršta? Dabar jau to nėra. Nugyveno savo dalį Mikalojus „Palkin“. Kam apie jį minėti? Tik senas kareivis prieš mirštant atsiminė apie jį. Kam erzinti žmones? Teip tardavo Mikalojui viešpataujant apie Aleksandrą, Aleksandrui viešpataujant apie Povylo darbus. Teip-pat šnekėdavo Povyliui viešpataujant apie Katriną, apie visas jos nedorybes ir paleistuvystes, kurias atlikti padėdavo jai ištivkęs burys jos mylimųjų! Katrinai viešpataujant šnekėdavo teip apie Petrą ir tt. ir tt.

Kam-gi minėti apie jnos? Kaip, kam minėti? Jeigu aš bučiau turėjęs kokią baisią ir pavojingą ligą ir bučiau iš jos išsigydęs, aš visuomet su džiaugsmu kalbėčiau apie savo išsigydymą. Bet jeigu aš sirgčiau vis baisiau, negalėdamas išsigydyti, tai aš savę ir kitus

apgaudinėčiau, girdamasis sveikas esąs arba visiškai užtylėdamas savo kančias. Iš tos pačios priežasties nenorime mes gaudinti seno kareivio, nenorime erzinti žmonių. Jug lazdos ir varymas tarp kareivių eilių senei praslinko. Praslinko! O, ne! nepraslinko tik buda perkeitė. Jug senose gadynėse vis budavo dalykai, apie kuriuos mes su pasibaisėjimu atsimename!

Skaitydami apie netikelių kankinimą ir gyvų žmonių deginimą, apie plakimą lazdomis, apie varymą tarp kareivių eilių mes juntame savyje ne tik pasibaisėjimą, bet negalim suvisą suprasti jausmą tų žmonių, kurie atlikdavo arba duodavo paliepiamą atlikti tokias baisybes.

Kas buvo širdyje tokio žmogaus, kursai atsikėlęs nuo ryto, nusiprausęs, puikus bajoriškus rubus apsivilkęs, papoteriavęs, eidavo į savo sodžių laužyti sąnarius seneliams, moterims arba juos rykštėmis plakdavo ir teip praleidęs kokias penkias valandas, grįždavo namole, tarytum atlikęs savo pareigą ir ramiai valgydavo pietus su savo šeimyna ir paskui imdavosi dar prie Švento Rašto.

Kas buvo širdise tokių kareivių vyresniųjų? Pažinojau aš vieną toki, kurs vakare dailiai pašokęs ir pasilinksminęs ant vakaruškos, skubino ankščiau namole sugrįžti, idant geriau tektų jam atsisėsti, nės ant rytdienos turėjo jis varyti tarp kareivių eilių vargšą totorių — kurį nukankino iki smerties.

Jug vis tai atsitikdavo Petrui, Katrinai, Aleksandrui ir Mikalojui viešpataujant. Nėr laikų, kuriuose neatsitikdavo tokių baisybių, kad net plaukai šiaušiasi apie jas skaitant. Ir suprasti negalima, kaip žmonės į jas atšalę žiūrėdavo, tarytum nenumanydami viso žvėriškumo ir nenaudingumo tokių darbų. Bet visuose laikuose teip buvo. Ar-gi musų laikai laimingesni, ar-gi mes neregime tokių pat baisybių kaip musų tėvų tėvai? Tik mes prie tokių baisybių pripratinti, kaip ir buvo pripratinti musų pranokėjai, ir nematome nieko pikto savo darbuose, kaip ir jie nematė savo. Mes dabar numanome aiškiai visą nedorybę, žvėriškumą ir nenaudingumą kankinimo ir beginimo žmonių. Kudikis dabar tai supras. Bet ano laiko galvočiai ir mokinčiais vyrai aiškino, kad yvairiausi žmonių kankinimai yra piktas darbas, bet reikalingas žmonėms . . . bjaurū kankinti žmogų, bet kaip kitaip priversti nusidėjęlį išpažinti savo piktus darbus. Teip-pat žiūrėjo tada ir ant plakimo lazdomis ir ant baudžiavos . . . Praslinkus daugeliui metų, sunku mums suprasti musų pranokėjų tokią apjakimą, tokią paklydimą.

Teip visuomet žiūrėjo vaikai į savo tėvų darbus. Tai ir mes turime apsidairyti, patyrinti, kaip musų pasekėjai žiūrės į musų darbus. Kur musų baudžiava, kur musų kankinimai,

kur mūsų plakimas? Mums rodosi, kad visos tos baisybės jau senai praslinko, kad mūsų laikuose nėra nieko panašaus. Bet mums teip tik rodosi, už tai kad ir mes nenorime matyti savo laiko baisybių, už tai kad ir mes turime užmerktas akis.

Bet jeigu mes ištikrųjų norime savę pažinti, tai turime gerai išžiūrėti ir praslinkusius laikus. Jeigu mes tikru vardu pavadinsime senovės kankinimus, žmonių deginimus ant laužų, taravimą kariumenėje, tai ir suprasime aiškiai ką reiškia šios dienos kalėjimai, visuotinis taravimas kariumenėje, ką reiškia prokurorai ir daugybė žandarų.

Suprasime vis tai, jeigu neklausime „kam minėti senus laikus“ ir tik išžiūrėsime su atida pilna iš mūsų šios dienos darbus. Jeigu suprantame aiškiai kokią žvėriškumą reiškia galvų nukirtimas, laužymas sąnarių ir kaulų tiesos ištyrimui, tai bus mums ir aišku, koks bjaurumas guli tokiuose darbuose, kaip pakorimas žmogaus arba tupdinimas jo kalėjime; juog toks užrakinimas ir atskyrimas žmogaus nuo kitų artimų baisesnis, negu pats myris. Suprasime, kaip žiūrėti ant tyrinėjimų, kuriuos atlieka prokurorai ir žandarai. Jeigu mums baisyne pasirodo nors ir paklydusio žmogaus paskyrimas myriui, tai ne mažiau baisyne yra to žmogaus atskyrimas nuo kitų, jo užrakinimas kalėjime, kur turi kuniškai ir dvasiškai skursti. Jeigu senoviškas muzikų gaudymas kariumenei ir ženklėjimas jų kaip galvijų rodosi baisyne, tai kuo skiriasi nuo to šios dienos sušaukimas tarnysten visų jaunų 21 metus pabaigusių vyrų. Jeigu mums baisyne atsiminti Ivano Grosno mylimų tarnų darbus, kurių visi bijodavo kaip bjauriausių budelių — tai ir šios dienos, gvardijos ir caro sargų darbų siekis bus mums aiškus. Jeigu mes tik žvairiau išžiūrėsime į praslinkusius laikus ir sulysysime juos su šios dienos valdžia, tai suprasime, kad tik baisyne sušvelnėjo, persikeitė, bet nedorybė paliko ta pati. Mes tik šnekame dabar teip, buk valdžia neleidžia žmogžudysčių, kankinimų, baudžiavos ir kitų panašių dalykų. Bet mes tik teip kalbame, nės mums teip išrodo! Bet atsiminkime apie tuos 300 tukstančių žmonių kirmyjančių kalėjimuose, užrakintų dvokiančiuose urvuose, kur iš lengvo merdi ten kuniškai ir dvasiškai, negalėdami sulaukti myrio! Ir vaikai ir žmonės tų nelaimingų vergų pamesti be duonas karnio ir be pastogės! Ir jie pats, atskirti nuo šeimos, užrakinti ir atiduoti po valdžia savo užveizėtojų budelių! Pridėkime dar prie tukstančių žmonių išganiotus po visus Rusijos užkampius, kur atitraukti nuo savųjų ir nuo paprastų jiems gyvenimo sąlygų apsvaigsta, nusižuda — ir

vis-tiek už tai, kad drįso nepagirti valdžios pasiėgimo ir užnamymų.

Ar gali dar kas nors suskaičiuoti tuos, kuriuos valdžia paslapčia liepia kalėjimuose nužudyti! Kiek milijonų žmonių vergauja visuose pabriuose! Kiek šimtų žmonių visuotinis tarnavimas kariumenėje atitraukia kiekviename rudenyje nuo šeimynų, nuo žmonių? Atitraukia nelaimingus jaunikačius vien tik, idant priprastų prie žmogžudystės!

Rusijos caras negal niekur išvažiuoti nesergimas tukstančių kareivių, kuriuos per 90 žingsnių vieną nuo kito sustato iš abiejų pusių kelio, kurio tur keliauti viešpataujantis valdovas! Kita kuopa žmonių lydi carą paslapčiai ir saugoja kiek vieną jo žingsnį. Valdovas renka nuo sau priklausančių žmonių duonę. Už surinktus pinigus įkuria puikų bokštą, ant bokšto viršūnės įrengia ežerą ir tenai pataiso su pagelba mašinos audrą — ir tada linksmas važinėjasi eldijoje. Tuotarpu priklausančių jam žmones skursta ir žusta Irlandijos, Francuzijos ir Belgijos pabriuose! Nereik didelio mintrumo, idant galima būtų suprasti, kad ir mūsų laikai pripildyti tokiomis pačiomis baisybėmis kaip ir seniau. Ir mūsų pasekėjams ne mažiau baisyne pasirodys mūsų laikų darbai!

Liga vis ta pati! Tik nelaimė, kad ja užsikrečia ir tie, kuriems nės iš to nėkokios naudos! Tegul tie, kuriems toki darbai nauda duoda, da 100, da 1000 kartų daugiau dukų! Tegul rengia jie sau kuopuikiausius bokštus, vakaruškas, tegul Palkinas savo plakimu nuglabija kuodaugiausius žmonių, tegul jie paslapčiai sau karsto kalėjimuose tukstančius nelaimingų, bet tegul tuos darbus atlieka jie sau patys! Tegul jie neapgauinėja, tegul jie nenužudo sąžinės, kaip anam senam kareiviui. Tegul jie neplatina tos baisios ligos, kurios vardas *Apgarimas*. Laikas jau, kad žmonės susiprastų, kad numanytų, kad jie neturi tiesos klausyti nedorų paliepimų savo valdžios. Laikas jau, kad kiekvienas žinotų, juog yra tik viena teisybė, juog yra tik vienas prisakymas. Mylėk artymą savo, kaip pats savę! Laikas suprasti, kad nuo to prisakymo niekas neturi tiesos žmogaus sąžinės atitraukti, niekas negal liepti kitam žmogui Dievo prisakymo neklausyti ir savo brolius kankinti. 1860 metų atgal užklaustas „faryzejų“ ar mokėti duonį ciecoriui, atsake Kristus: „atiduokite ciecoriui, kas ciecoriui, kas ciecoriui priguli, bet Dievui kas Dievui“. Jeigu žmonės nors šiek-tiek norėtų klausyti savo Viešpaties, tai suprastų kad ir jam šiek-tiek daugiau priguli atiduoti, nevien tik maldų tuščius žodžius. Neveltui Viešpats išspraudė į kiekvieną žmogaus širdį niekados nedylančius jausmus, meilę artymo savo pasi-

gailėjimą, brolių, baisią neapykantą žmogųdystės ir visokių kankinimų.

Jeigu žmonės nors šiek-tiek įtikėtų į Viešpaties žodžius tai pirmiausiai turėtų suprasti, kad jie niekad neturi tiesos užmušinėti, arba kankinti savo artymą. Tada išsiaiškintų jie sau, ką reiškia toki Išganytojaus žodžiai: „Atiduokite ciecoriui, kas jam priguli o Dievui kas Dievo.“ Tikras krikščionis nesidrovėtų ir pačiam viešpataujanti valdovui atsakyti: — Jeigu tau reikalingi mano pinigai, mano namai, mano triusas — imk; mano vaikai, mano gyvenimas — imk, — vis tai mano. Bet jeigu tu nori, kad aš plakčiau savo artymą, tai jau ne mano darbas, bet Dievo. Mano sąžinė nepriguliman, aš turiu už ją atiduoti atskaitą Dievui, man Dievas nevelija tai daryti, — ir aš negaliu klausyti tame dalyje ne paties ciecoriaus. Negaliu raišioti, užrakinėti, varinėti, užmušinėti žmogaus — tai vis mano sąžinės darbai, o ji priguli Dievui, ir aš jos niekam negaliu pavesti, tik vienam Dievui.

Lyg šiol mes pildome tuos žodžius: Atiduokite Dievui kas Dievo, aukaudami Jam už skatiką nupirkta žvakės, maldas, žodžius, vienu žodžiu dalykus niekam nereikalingus — o visą kitą t. y, savo gyvenimą, visą savo sąžinės šventumą, prigulinčius vienam Dievui, pripratome atidavinėti ciecoriui. Jug tai baisu! Žmonės, neužmirškite kas jus esate!

Vertė B.

Prietai.*)

1. Jeigu žmogus pasikaria, tai jam pila į burną dikta sauja aguonų, tai dušia jo nesibeldžia nakčė: ji turi su velniu skaityt aguonų grūdus, ilgai turi skaityt, beskaitant užpuola gaidžiai ir velniui nér kada eiti belstis. (Teip pasakojo Padovinio Kirtiklinė).

2. Kad pelės neėstų suvežtų javų šalinėse, reikia važiuojant pirmo vežimo rugių pasiimt šeiminkui krepšį (maišą) ir pėkščiam nueit į rugių lauką, pasiimt iš rugių lauko keturis akmenis, parnešt namo ir mest juos į visus keturis kampus šalinės. Tik einant į lauką nereikia atsigrežti ir važiuojančiui kalbėti, teipogi pirmą vežimą kraujant ir metant nereikia kalbėti. (Pasakojo Putriškių Kurtinys).

3. Sement vandenį iš šulinio neturi valgyt pas šulinį, nės rupužės šulinyje veisiasi.

4. Niekados nereikia peiliu trupint į pieną duoną, nės karvių papai truksta.

5. Jeigu usnys lauke veisiasi, tai turi pasidaryt pleiška (kylį) iš to medžio, į kurį perkunas muše, turi užkalt žagrę tuo pleišku ir išnešt ją į lauką saulei netekėjus.

6. Kad kanapių žvirbliai nelestų, turi jas pasėt saulei nusileidus, kada žvirbliai tupi — tai jie nemato, kur pasėta.

7. Jeigu verdant puode čirpia, tai ten dušia pakutavoja. Reik nunešt puodas į tą vietą, kur pasemta, ir išpilti.

8. Nereikia palikt audeklą pasietą (nuo veleno nuvyniotą), jeigu mato, kad nepabaigs tą dieną. Kaip palieka pasietą audeklą, tai tuos namuos žmogus pasikaria. Jeigu turi skietą paskolintą iš kitų namų, tai tą dieną, kada pabaigia audeklą, nereikia atiduoti, nės mirs kas-nor tuos namuos.

(Daukšių šėmienė).

v. Radastas.

Ukininko rodos.

Ką daryt, jei velnias ima ant arklių jodinėt.

Atsitinka, kad gaspadorius randa po nakčėi baisiai pailsusį, apsiptojusį arklių, rodos, kad kas ant jo ilgą kelionę atliko. Kaip kur žmonės tokiuose atsitikimuose sako, kad velnias ant arklio nakčė jodinėja. Kiti vėl mena, kad žebenkštis arkliui į paslėpsnis įsikabina ir arklys norėdamas nuo tokios viešnės atsikratyt ima spardyti, trintis, iki visiškai pailsimui.

Nuo velnių aš rodos nežinau, teipogi abejoju, ar gali žebenkštys anas štukas iškirsti. Ale tikras yra daigtas, kad kartais tokį naktinį neramumą arkliai gauna nuo *niežų*, kurie paeina daugiausiai nuo tam tikrų erkių.

Nakčė kutės nevarstomos esti šiltesnės, o tos erkės šilmą mėgsta ir joje ima smarkiaus krutėti — pakyla pas gyvuolį didelis niežulys, arklys ima kasytis spardyti, kojomis trypti, ir teip pailsta, juog net putos drimba.

Sušylimas arklio erkėms da labjaus patinka, jos da smarkiaus ima siausti. Gyvuolys neturėdamas naktimis pasilsio ir negalėdamas būti, ima menkyn eiti, nulieta. Gaspadorius daro visokius burtus, ale tai nieko negelbsti. O čionai reikia labai menko daigto. Tik apžiūrėt gerai gyvuolio skurą, atrasti niežais apimtas vietas, nuplauti gerai jas *degtine su žaliuoju muilu* ir po tam ištepti linu aliejum arba nesudytais kiaušės taukais su *karbolium*, su *kreolinu* arba su *lizolium*.

Visos tos gydyklos geros yra. Pradėkit imti jų po pusę šaukšto ant sklėnyčios aliejaus arba taukų. Toliaus jeigu mostis pasirodys per silpna galit pastiprint. Tik išmaišykite gerai! Per nedėlią galit išgydyt tą ligą!

Ka

*) Užrašyti Daukšių parapijoje, Kalvarijos pav.
Radastas.

Žirnių auginimas.

Žirniams augant reik labai daug drėgnumo. Pertai sausmečiui ištikus žirniai visiškai neuždera.

Ant smėlio žirnių nėra nė sėt, ant dumblynų irgi jie menkai dera. Žirnis reikalauja, kad žemėje būtų užtektinai *kalkių*, fosforo ir patašiaus. Per tai gerai yra žirniams užtręsti žemę tamošmilčiais. Kas varo dauglaukinę ukę, tai žirnius gali sėti ir prieš varpinius javus, ir po jaisiais. Arti dirvą žirniams reik išrudens. Jeigu žirniai sėjasi po varpinių javų, tai dirvą reikalinga išart tuojau po nupjovimui javų, o neužilgio po išarimui, kaip tik pasirodys žolės, vėl tuojau išakėti.

Sėti žirniai reikia pavasarį kuokansčiausiai, kaip tik dirva priderančiai apdžius. Šalnos mat žirniams mažai užkenkia.

Sėklai reik gerai parinkti žirnius, kad būtų stambūs, sunkūs, nesukirmiję, gerai prinokę ir nesutrinti kulimo įtaisų. Mašina kulti žirniai sėklai menkai tinka. Kas sėklos geros nepataiko, tai nėra ko gero laukti iš tokių žirnių — daug bus plikų vietų, žirniai išaugs menki, ankštys ir grūdai bus maži.

Pasėjus žirnius reik užakėti ant 2—3 pirštų (colių) gilumo, nės paviršium gulinčius žirnius paukščiai išrenka. Kelioms dienoms praėjus po sėjai gerai yra suvoliot žirnius rinčiuotu volu. Nuo to susitrupina dažnai pasidariusi ant viršaus dirvos pluta ir naikinasi nekuriš išdygusius žolės.

Teip suvolioti žirniai geriaus mesgta, greičiaus prieina ir smagiaus pajaujasi.

Ant jaunų žirnių tankiai užpuola toki maži žali vabalukai. Jie pasirodo staigu. Gerai yra sėti žirnius dalimis — vienus pirmiaus, kitus paskiaus. Jei vienur vabalai juos išnaikys, tai da išdigs kita dalis. Tinka tam ankstybieji ir vėlybieji žirniai. — Anie vabalukai gyvena tik ant paviršiaus žemės. Dėlto jų užimtos dirvos reik tuojau po nuėmimui javų gerai užart, apakėti ir volu išvalkioti — tad vabalai po žeme išnyks. Užpultus tų vabalėlių javus apibarstykit miltais negesintų kalkių arba pelenais (ant rasos). — Skrusdės per žiemą perlaiko tuos vabalėlius skrusdynuose, o pavasarį išneša ant žolių ir lažo skystimą, kurį išleidžia jie. Taigi tie vabalėliai skrusdėms esti lyg melžiamos karvės. Reik naikinti skrusdynai, laistant šlapumu, šarmu arba perkasant su negesintoms kalkėms.

Vanduo ant žemės ir po žemę.

I.

Kas ne žino, iškur atsiranda vanduo ant žemės?

Jeigu tik tas, kurs nėra matęs, kaip lyja. O lyja, žinoma, iš debesų. Debesys gauna vandenį nuo tos pačios žemės, daugiausiai iš — tenai, kur jo daugiau yra. Kur-gi gal būtų daugiau vandens, ne kaip jurėje (mariose)?

Iš jurės kilęs, vanduo į jurą ir grįžta. Nukritęs iš debesų, tuojau telkiasi į srioveles, jieško nuotakios vietos ir skubinasi, bėga į artymiausią upelį, upeliu — į upę, o upės galas jurėje. Viena upe teka vanduo nuo didelio žemės ploto. Nemunas neša į Baltijas marias vandenį nuo visos pusės lietuvių žemės; užtai niekad jam vandens nepitruksta.

Vanduo, iki sugrįžta į jurą, tur pergalėt daug visokių kliučių, tur atlikt didelį darbą. Kiek tai reikia jam vingiuot, iki patenka į tikrąjį kelią — koki nors upelį, o tas upelis į upę. Ir upės ir upeliai — juk tai teip-gi vandensio darbas ir nelengvas darbas: upei lovy išrausti, tai ne vieškelis nupilti. Gerai da būtų, kad bent upei tekant niekas vandensio nekludintų; bet čia krantas užgriuvo, čionai vėl žmogus maluną pastatė — liepia sunkų ratą sukti, kitur laivą sunkiai prikrautą duoda ant pečių nešti. Pavasarį, daugeliui vandensio umai susitelkus, upės lovio neužtenka: gerai dalei vandenilio prisieina visai neparankiais keliais keliauti. Gerai, kad žemė nekieta, o kitur ir per akmenį reikia prasimušt. Bet ir akmuo negal vandensio suturėt. Yra daug upių, išsikalusių sau lovių per gryną akmenį. Nebereikalo sako: vanduo ir akmenį pergali — žinoma, išpalengvo. Amerikoje upė Kolorado išsigrauzusi sau lovį per akmenis daugiau kaip ant 500 viorštų. Vienoj vietoj ta upė teka tarp stačių akmeninių sienų arti 2 viorštų augščio. Nevien tokius darbus vanduo atlieka. Betekant upeliui, į jo vandenį įsimašo daugelio visokių žemės dalelių — dumblo, kalkių ir kitokių. Per kur tik vanduo sriuvena, iš ten jis nusineša visokių priemaišų; vienas, sunkesnis, netoli kur nors pakeliui palieka, kitas, lengvesnis, toliau nešasi, nusineša į pačią jurą. Sriaunus upelis ir sunkų daiktą iš vietos pajudina: kalnų upeliai didelių akmenis iš vienos vietos į kitą nurita, o smiltis tai ir geras lietus nuo kalnelio nuplauja.

Toks vandensio darbtumas nevisuomet žmogui ant gero nueina. Pavasario upeliai ne vienam pievą ar dirvą smiltimis užneša. Užtai yra ir tokios upės, kurių tvanai žmonėms daug gero daro. Per Afriką*) iš pietų į žiemus teka

*) Afrika į pietus nuo Europos, toli, toli da už Rymo.

didelė upė vardu Nylas, kur kas didesnė už mus Nemuną. Pradžią ji gauna kalnuose. Kovo ir balandžio mėnesį nuo gausių lietu (tokių pas mus ir neesti) ji labai patvįsta, vanduo teka smarkiai, labai susidrumščia. Netoli marių Nylas patenka į plačią lygumą, visiems žinomą Egipto žemę. Po kovo ir balandžio lietu ištvinęs jis apsemia visą Egipto lygumą. Nusekus vandeniui ant lygumos palieka sluoksnis dumblo, duodantis didelį trąšą laukams. Be Nylo dumblo egiptiečiai neturėtų kuo misti.

Ne visas Nylo dumbblas palieka Egipte; gerą dalį jo vanduo nuneša į marias ir jis tenai pakraštyje nusileidžia ant dugno. Per ilgą laiką marių pakraštys nusenka, pasausi ir pasidaro geri laukai. Ant buvusio marių dugno palei Nylą šiandien stovi jau keli gražus miestai.

Ir jurė vanduo nestovi be darbo. Retai prisieina matyt lygų jurės paviršių; paprastai jurė užia, šniokščia, bangos (vilnys) smarkiai muša į krantą, jei jis status, arba verčiasi ant jo putodamos, jei paplokščias. Paplokščias krantas mažai tenukenčia nuo jūros, už tai statų bangos griauja be pasigailėjimo: kiekiausias uolas suardo į paprastus akmenis. Neilstantis jurės vanduo vietomis palengva toli išigraužia į statų krantą ir didelius žemės plotus paverčia į jurės savastį. Tai-gi vienur jurė savo dugną atiduoda į žmogaus rankas, kitur sausūs plotus paverčia į savo dugną.

Ne suturi vandens darbo nė šaltis. Ant augštų kalnų, kur paprastai ne lyja, o sniegti, susirenka daug sniego. Tas sniegas palengva slenka nuo kalnų, įieskodamas, kaip ir vanduo, parankesnio kelio. Pasidaro sniego upeliai. Tie upeliai susilieja į upes. Sniegas, besisprausdamas tarp uolų, pavirsta į ledą ir leidžiasi paskui tos ledo upės vis žemyn ir žemyn, griaudamos savo krantus nemenkiau už paprastas upes. Nelaimingas tas keleivis, kurs patenka į tokią ledų upę — sunku jam išnešt savo gyvastį: ar tarp ledų kur dings, ar griuvantis nuo kranto akmuo jį prislėgs. Nusileidusios žemyn į šiltesnį orą, ledų upės ima leistis, tirpti ir duoda pradžią paprastoms vandens upėms. Todėl daugelis upių ir gauna pradžią kalnuose.

Teip tai vanduo visuose jo pavidaluose maino žemės paviršių: vienur užima naujus plotus, kitur prineša žemes ir iš jurės ar ežero krašto padaro sausą vietą. Ardo kalnus, išgrauždamas gilius griovius; nuneša atskeltus akmenis į kitas vietas, užversdamas jais klonis.

Korespondencijos.

Vilnius 20/8 dieną 1898 m. maskolių činovnikai šventė iškilmę atidengimo paminklo žinomam Lietuvos budeliui jenerolui Muravjovui-Korikui. Jisai per paskutinį (1863 m.) sukilimą padarė neišpasakytai daug bėdų ir vargo Lietuvai. Per jo priežastį prauvo kelio dežimtytys tukstančių lietuvių, per jo paliepus išnaikinta daugybė katalikiškų bažnyčių ir klištorijų, per jį paimta į valdžios rankas dideli plotai Lietuvos žemių, per jį mokintiesni katalikai dabar negali nusipirkti savo prigimtoje žemėje Lietuvoje ne gabalėlio žemės, per tą patį Muravjovą užginta lietuviška kalba mokyklose ir valdžios vietoje, per jo priežastį ant galo atimta nuo lietuvių spauda, per jo užnamymus suspausti neišpasakytai visi Lietuvos katalikai. Tai tokiam, gali sakyti, gyvuoliui dabar maskoliai pastatė Lietuvos sostapilyje paminklą.

Ant atidengimo to paminklo suvažiavo keli redaktoriai tamsunai bjauresnių maskoliškų gazetų.

Činovnikai, vaiskas, suvarė keles dešimtis ukininkų, mokintinių; subėgo gaujos žydų, geresnieji Vilniaus dalis nėjo ant tos iškimės; popai atgiedojo molebną ir po tam svečiai buvo užprašyti pas generalgubernatorių ant pusryčių, kur gerė, kalbėjo, vėl gerė, vėl kalbėjo ir teip toliaus. Ale navatnių navatniausiu svečiu ant tų pusryčių buvo Vilniaus Katalikų Vyskupas kun. Zvierovič. Patys maskoliai dyvijosi, kokių galų pribuvo ant to baliaus katalikų vyskupas. Ar-gi Vyskupas Zvierovič nesupranta, kad jis tik vienu savo pribuvimu ant tų bjaurių pusryčių daro didelį papiktinimą katalikams. Muravjovas kaip imanydamas katalikus naikino, per jį padaryta ir darosi da ir dabar neišpasakytą skriauda katalikams, o katalikų vyskupas eina ant paminėjimo tokio katalikų nevidono! Na, juog tai aiškus pagyrimas, per vyskupą Zvierovičių Muravjovo darbų. Toksai vyskupas yra Lietuvai pragaištingesnis už 100 bjauriausių „obrusitelių“. Daug kartų but geriaus, kad jisai užsiauginęs ilgus plaukus pereitų greičiaus į „batiuškas“, nēg ką dabar tokiais šlykščiais pasielgimais piktina žmones.

Keliomis dienomis prieš tą „šventę“ buvo išmėtyta ir išlipinta Vilniuje lietuviški ir lenkiški atsišaukimai ir darbininkus, kad jie nepaisydami ant visokių rundo žabangų reikalautų geresnio buvio ir liuosybės Lietuvai. Išleisti tie atsišaukimai su parašu Lietuviškos — Socijal-Demokratiškos Partijos. Girdėt, kad tie atsišaukimai tuo pačiu laiku buvo paplatinti po visą Lietuvą: bent tikrai jie buvo Kaune, Panevežyje, Šiauliuose, Liepojuje, Rygoje, Dinaurge.

Viena iš pasekmių pastatymo Muravjovui paminklo buvo tai, kad gyventojai aplinkinių namų žada atsisakyti toliaus gyventi tokioje kaimynystėje. — Toliaus paplito po Vilnių visokios pasakos. Buk tą naktį prieš atidengimą paminklo viso miesto šunes aplink paminklo grotas susirinkę staugė, nės socialistai ištepė jas vilko taukais. Buk jau kas bandęs kovo pakišti po paminklu dinamito bombą, norėdamas į orą išlėkinti tą balvoną. — Kaip ir tyčia tą dieną išpuolė iškilminga šventė (Apiekos) pas Aušros Bromą. Keli vyrukai susitarę norėjo padaryti demonstraciją ir užgiedoti ant ulybės prieš abrozą Panelės švenčiausios „Aniuolas Dievo“. Toksai giedojimas valdžios uždraustas. Bet tuojaus ėmė visi murmėti ir rėkt: „Ar tai mes už aną budelį da „Aniuolas Dievo“ giedosime? Laukan su tuo!“

Po kaimus girdėt žmones šitokią pasaką pasakojant. Muravjovas išmušė ir iškorė daugybę katalikų, bet pilnos mieros da neprimušė. Kad da būtų tik 15 katalikų užmužės, tai jau tikrai šventu būtų pastojęs ir iš jo nosies visadės varvėtų ta alyva, kuria maskoliai lemputes žibina. Valdžia, matyt bijodama, kad kas ko blogo tam Lietuvos budelio paminklo nepadarėtų, tolydžiui laiko pas jį vartą.

Skrusdinis.

Alantis. Ukmergės pav. Praeitą vasarą mus aplankė pristavas jieškodamas lietuviškų knygų. Pasiskyręs šventdienį, kuomet stipresni žmonės buvo išėję bažnyčion, šis policijantas it vanagas, įpuolė sodžiūn su poriu šimtininkų ir pradėjo kratyti. Reikia priminti, juog gali kratyti tik žandarai drauge su policija atvykę, — bet policioną vieną, be žandarmėrijos, galima išvaryti per duris*). Todėl policijantas noris gauti pagyrimą nuo savo viresniųjų, užsidangino su krata tuomet, kad nieko nebuvo, kas but galėjęs suduoti jam sprandan. Pristavas išgandino seniukus, vaikus, kas buvo užrakinta išėjusių pradėjo laužti, numušė nekurias spynas, vienu žodžiu pasirodė ne sergėtu tvarkos, bet ginkluotu plėšiku. Mažai terado jis užgintų daiktų, bet ir tie grobiai išlindo jam pastirais miežiais. Žmonės padavė jį ant sudo, ir šniurkuotas ponas tapo pavarytas nuo vietos. Gerai, lietuviai! neužsileiskite visokioms valkatoms!

Suvalkų gub. *Apie gminos susirinkimą.* Teko man but ant susirinkimo vadinamo čvertiniu. Tiesa, aš nuėjau da prieš pietus, tai

ilgai laukti reikėjo. Tiktai apie trečią adyną jau popiet, žiurim, išeina vaitas su lenciugu ant kaklo ir vyresnysis raštininkas, kuris išsinešė diktas knygas ir iš jų pradėjo šaukt kaimus ir paeiliui ukininkus. Persaukęs visus ant galo pasiėmė kitas knygas ir pradėjo garsint susirinkimui naujienas. Pirmiausiai apšaukė, kad naktimis reikšią eit ukininkams sergēt pačtus — už tai buk užmokėsią. Žmonės ant to tylėjo. Toliaus perskaitė raštininkas, kad čigonų niekas nepriimtų ant nakvynės. Paskui da pasakė, kad kurapkų niekas nešaudytų ir šaltyšiams įsakė danešt vaitui apie tuos, kurie turi šautuvus. O jei kuri šaltyšiai užtylės tai patys bus apkaltinti lygiai su tais, kurie prilaiko šautuvus. Buvo matyt, kad šitie apgarsinimai ne labai žmonėms patiko. Bet ant pabaigos buvo apgarsinta, kad nereiks mokēt 'mokesčių ant Varšavos špitolės, tai tas visiems patiko. Tuo ir pasibaigė raštininko pranešimai. Norėjom jau skirstytis namo, bet pašaukė da visus pasirašyt po protokolų. Tuojaus visi viens už kito skubinosi pasirašyt. Nėt juokai ima žiurint, kad iš 300 suviršum ukininkų nė vienas nepareikalavo, kad perskaitytų, ką tas raštininkas parašė. Gal jisai ir visą valsčių pardavė. Ale žiuriu, kaip tie ukininkai rašosi. Ugi tie bepročiai kuone visi pasirašė gudiškai! Tai ko-gi gero norēt! Tik man rodos, lietuviams yra reikalas *visur rašytis lietuviškai lotyniškomis litaromis.*

Tada greičiaus ir spaudą atgautume ir nesijuoktų iš mus gudai. Už lietuvišką parašą niekas nebusit nubauistas. Jei katras moka tik maskoliškai pasirašyt, o lietuviškai visai negali, tai tegul visai nesirašo ir tesakosi nemokąs rašyt! Vyrai šusipraskit, nebukit nišma-nėliai!

J. Ežis.

Suvalkų gub. Apie Kalėdas (98 m.) daugelyj vietų pasirodė gražus lietuviški atsišaukimai ant geltonos popieros, tai ištolo jau matyt. Jie gudus nugąsdino. Pernai, sako, atsišaukimai („*Broliai Lietuviai*“ ir „*Tautiečiai*“) nor augštesnės valdžios neužgavo, o šimet jau ir carą atrado. Valdžios šnipukai labai dabar tyrinėja, ar nesuseks, kas juos kljuoja. Žandarai važinėja po miestelius ir kaimus beklaušinėdami krautuvėse ir aptiekose, kas perka kljus gumirabiku vadinamus — mat tie atsišaukimai tokiais kljais buvo prikljuota. Žandarai da nieko nesusekė. Ale atsiranda tokių nenaudėlių ir pusgalvių iš pačių lietuvių, kurie nuplėšia tuos atsišaukimus. Tik nedaug turi iš to pelno, nės paskui žandarai tokius šaukia ant tyrinėjimo ir per tai turi daug baldos. — Lietuviai, kljuokit atsišaukimus, kas įmanydami, o anuos nenaudėlius-plėšikus, gudų tarnus, bent pamokinkit!

E.

*) Pagal maskolių įstatymus joku būdu negalima varyti ar mušti policijos činaunika. Ant negerų jų pasielgimų galima tik skustis augštesnei valdžiai. Tik niekam nematant galima dirbti policijantams kailius, nės apie tai įstatymai nieko nesako. *Statytojas.*

Suvalkų gub. Girios dabar jau šauniai maskolių panaikintos ir kaip su jomis eisis toliaus prie tokio burliokiško gaspadoriavimo. nesunku spėti — už kelių dešimčių metų mūsų didelės girios turės į krumus pavirsti, kur sunku bus ir nedideliams galvėjams pasislėpti. Mat kitą kart, kada girinė valdžia kuone visa buvo iš vietinių žmonių (lietuvių ir lenkų) tai ir su giriomis kitaip ėjosi. Teisybė vogti tada daugiaus vogėsi, ale užtatai tuomet nebuvo tokio bedavadinio girių naikinimo, kaip dabar prie maskolių matosi. Pirmą budavo tuščius laukus viduryje girių ir pagiriais užsodindavo giria ir dabar ant tokių „zagainikų“ jau yr kas kirst. Maskoliai-gi sodinimų girių kuone visai neužsijima, tik skubinasi prisiplėšti pinigų, degtinės atsilakti ir išdumti į kitą vietą.

Mus žmonių tie maskolpalaikiai daugiausiu neužkenčia ir žydams (už pinigus) labjauš pataikauja. Kaip žmogus nori girios nusipirkti, tai per maskolius (girių ponus) ir žydus negali prieiti ir turi paskui žydui daug brangiaus mokėti.

Ant galo pagalios tie visi maskoliški „nadiesnai“, „padliesnai“, „obieščikai“ — tai vis daro maskolystės lizdus mūsų kaimuose. Kiti-gi vėl toki burliokėliai per savo paleistuvystę kartais visą kaimą bjauriaja liga (prancais)* užkrečia. Maskoliai mūsų šalyje tai tikra pavietrė, nė tik nieko gero mes iš jų neturime, bet da-gi begalo daug visokių bėdų. Tai-gi, nesėbraukime su jais, nesusidėkime, šalinkimies, kaip nuo kokios baisios ligos!

Raulas.

Žydelių apgavimas. Iš Lenkijos pareina žinia, buk žydėliai leidžia paskalą tarpų ukininkų, juogei jau esąs pritaisytas valdžios paliepimas, pagal kurį nuo ukininkų bus atimtos visos girios į rundą ir ukininkai neužilgio neturės tiesos kirsti savo medžių. Pertai žydėliai neva pasigailėdami ukininkų rodija jiems kuonogreičiausiai parduoti tas girias. Nors tai è-ant didelė rizika. vienog jie žydėliai apsiima nupirkti tas girias ant iškirtimo, nės girdi labai gaila ukininkų. — Aiškus daiktas, kad čionai tikri žydų melai. Rundas nė nemislija atimti girių, jis tik nori uždėti priežiūrą, idant girių per daug nenaikintų. Kirstis-gi malkas ir medžius su davadu girios nenaikinant jokio uždraudimo nuo valdžios nėr ir nebus. Nors išmintingam žmogui lengva suprasti tuos žydelių pramanymus, vienok atsirado daugelis nišmanėlių ukininkų, kurie pardavė žydeliams savo girias ir suprantamas daiktas už menką prekę. Žmonės sergekities žydų apgavimų ir netikėkit jiems!

*) Buvo pranešta kartą į „U-ką“, kad viens „padliemas“ užkrėtė bjauriaja liga Jiestrakio kaimą. *Rd.*

Starpolė arba Mariampolė (Suvalkų gub.) Prieš kalėdas čionai žandarai ir policija pusėtinai daug darbo turėjo su pasirodžiusiais nekuriuose pavieto vietose naujais lietuviškais atsišaukimais. Policija parsivežė net dvejopus tokius atsišaukimus. Vienas, ant geltonos popieros, ragina lietuvius reikalauti lietuviškos spaudos, įvedimo lietuviškos kalbos į mokyklas, į valdymo vietas, į bažnyčias. Antras-gi atsišaukimas į Lietuvos darbininkus ant atidengimo paminklo Muravjovui-Korikui Vilniuje. 20 dieną Lapkričio mėn. 1898 m. Šitas atsišaukimas parodydamas, kad maskolių rundas matomai ir toliaus žada su Lietuva muravjoviškai elgtis, primena darbininkams, kad jie beperstojimo reikalauj Lietuvai liuosybės ir pagerinimo savo buvio.

Atsišaukimus tokius viena nakčė kas-žin-kas prilipino keliose kelių pavietų vietose, ypač bažnytkiemuose. Žemskiai su žandais visokiais budais šnipinėjo, ar nesuseks, kas prilipino. Ale nieko iki šiol nepesė.

Kinta.

Vilkaviškio (Suvalkų gub.) parapijoj prieš Nekalto Pradėjimo Panelės Švenčiausios atpuską numirė Penkvalakių kaime ukininkas Kaukas, paprastai Kaukeliu vadinamas, tai ant bažnyčios paliko 800 rublių. Žinoma, kad tai nepeiktinas darbas. Ale geistina but, kad mūsų turtingesniejie lietuviai bent mirdami neužmirštų palikti nors kiek ir ant kitokių mūsų dvasiškų reikalų, kalbu čionai apie pašelpimą nors lietuviškų laikraščių ir knygų išleidimo. Knygos ir laikraščiai tai mūsų svarbių svarbiausi ginklai prieš visokius priešininkus. Reikia, vyručiai, ir ant jų duot savo pinigų. Nauda iš to bus šimteriopa!

Kn.

Putriškių*) kaimas ir aplinkiniai daug turėdavo baldos su numirėliais. Mat reikėdavo gabent grabą į Daukšius už 15 ir 16 verstų. Bepig, kaip geras kelias, ale nuvilkt tu žmogau grabą per molius ir kalnus keliams pabjurus. Na dabar jau per didelį vargą atsiprovojom savo kapines. Ale vėl bėda su išrašymu. Reik eit su liudininkais pas vaitą, o ten raštininkas kuone visados ištraukia ir nuo vargingiausio žmogaus kokią rublinę. Priegtam reik pasakyt da, kad tas Padovinio raštininkas**), tai tikras šnipukas. Sergėkitės to žalčio! *Radastas.*

Padovinio valsčiaus mokykla (Suvalk. gub. Kalvarijos pav.). Pasirengė Padovinio valsčius statyt naują mokyklą, nės senoji buvo jau netikus. Ant tų pėdų persiskyrė valsčius į dvi dalis. Vieni norėjo perkelt mokyklą ant vidurio valsčiaus, kiti-gi palikt ją ant tos pačios vietos. Viena pusė per sueigą nutaria

*) Daukšių parapijos, Kalvarijos pavieto.

**) Kodėl jo pravardės nepadaavė?

statyt mokyklą ant vidurio valsčiaus, kita-gi pusė siunčia prašymą į direkciją, kad paliktų mokyklą ant senosios vietos, kuri esant padorėsnė, prie bažnyčios. Ir mokykla tampa pastatyta ant senosios vietos. Ale anie jie nesiliovė. Atsirado koksai tai „Prusas“, kuris pradeda kurstyt žmones pasistatyt da vieną mokyklą, nės valdžia duoda medegą dykai ir da per 10 metų po 100 rublių. Renkasi parašai ir eina prašymas! Ar ne gera proga čionai, idėt į tą prašymą reikalavimą, kad būtų daleista mokykloje mokintis ant lietuviškų knygų su lotyniškais raidėmis? Teip kitos gminos jau padarė. Ale padoviškiai pražiopsojo atsitikusią progą. Vyrai pasitaisykite! Da galit padaryt sueigą ir nusiųst savo dadėtinus reikalavimus prie tos mokyklos!

Teisybė, nedaug turime naudos ir iš esančios mokyklos. Pirmiaus prabašcius buvo susipykęs su mokintoju, tai niekados nelankė mokyklos. Gal per tai daugumus mokintinių tos mokyklos užaugę pasidaro pestukais. Kiti vėl nesidrovi šiek-tiek pramokę burliokiškai kalbėt. Kalbėjau su vienu 2 klesos gimnazijos baigusiu vaikinu, tai jisai visai išpeikė tuos, kur užrubežinius laikraščius skaito. — Kam čia, esą, mums tų laikraščių, mes turime savo spaudą Vilniuje! — O tu nišmanėli, klesini! Ar tu nežinai, kad jau 30 metų suviršum Vilniuje nesispaudina mūsų knygos! Sunku darosi ant širdies, kad da daug yra tokių, kurie labai mažai žino apie lietuviškus dalykus! Skaitykite lietuviškus laikraščius, tai apsišviesit!

Sapalių Žvakė.

Suvalkų gub. Apie vieną parapiją. Mūsų parapijoje yra apščiai žmonių suprantančių savo reikalus. Ale išeina nesuprantamas daiktas, kodėl atlieka jie savo abelnus dalykus kuonoblogiausiai. Štai, kaip jie statė per trejus metus kleboniją. Parapijonys matydami, kad klebonija sena, sutiko pastatyti naują. Padarė licitaciją — niekas neapsiima jos statyt. Tada inžinierius pavieto padaro plianą su aprokavimu, kiek turi klebonija kaštuoti; išeina 2600 rublių. Na, gerai. Išrenka užveizdus, paskiria komitetą, deda pinigų pas vaitą, kuris yra vyriausiu užveizdu. Lieka dabar nuvažiuot į girią, nupirkt medžius, suderėt meisterį, parapiją-gi da apsiijima medžius ir akmenis suvežt ir darbininkus duoda. Medžiai nupirkti. Bet paleidžia žiemą (1896 m.) ir medžiai lieka nepargabenti, laukia vasaros. Vasarą atranda, kad medžiai jau papuvė. Parapija rékt, užveizdai perka kitus medžius daug menkesnius už anuos. Per vasarą ir rudeni suveža medžius, ale statyt jau nér kada, šlapias laikas. Pavasari 1897

m. pradeda statyt, neranda kitos medegos — nér lentų, plytų, guntų, lotų. Pabėgo ir meisteris, nės nėra nė pinigų. Reik laukt 1898 m. Vaitas tuo tarpu pabaigė tarnystą, gavo vietą prie monopoliaus. Atėjo naujas prabašcius, senasis pasimirė. Prabašcius užsimanė da padidint kleboniją. Prireikus plytų ir guntų vaitas liepia žmonėms nuvažiuot ir parvežt. Nuvažiuoja kokia 20 padvadų, nišduoda medegos: sako — be užveizdo atvaževote. Grįžta visos tuščiom. Teip atsitiko kelis syk. Ant galo pagalios medega tapo parvežta samdytomis padvadomis Pinigus-gi ant to émė iš gmino kasos, kuriai turės patys parapijonys atpildyt. Pakels prabašcius puotą prakilnesniems ukininkams, tie užtai pasirašys ant sueigos, kad parapija sutinka užmokėt už viską ir . . . visi turės mokėt. Teip ir buvo. Nedėlios dieną buvo padaryta sueiga. Per pamokslą prabašcius gerai išbara tuos, ką nenori pasirašyt. Mislijo, kad pamokslas ir užteks. Ale kur tau. Kaip tik užsiminė apie tai, prasidėjo riksmas, nubėgiojo visi. Bet vis-gi iš 400 kokia 50 pasirašė. Kad priverst anuos prie to, vaitas nuo jų reikalauja užmokėjimo už padvadas, kurias jis buvo samdęs medegai vežti. Vienam kaimui pareina ant tų padvadų dėt 90 rub., kitam 80, o tokių kaimų rasis apie 10. Tai daili suma susidėtų „ant tų padvadų“ — už tokius pinigus pusę klebonijos galėtume pasistatyt.

Vyrai, nepasiduokit! Kad klebonija teip brangiai parėjo, tai ne jūsų kaltė. Jus buvot pinigus sudėję, jus davėt padvadas, kada reikėjo jus viską padarėt, kas nuo jus prigulėjo. Tegul vaitas su užveizdais paduoda kvitas, kiek ir ant ko išleista pinigų. Tegul jie duoda jums atskaitą iš kiekvieno grašio: tik tada galit jiems pridėt pinigų, jei išrasit reikalingų,

v. Radastas.

Londonas. Pačiame Londone ir jo priemiesčiuose gali but lietuvių į 3000. Gal norit žinot, ar yra čionai lietuviškos draugystės. Na kur-gi nebus! Ale, perprašau, ką jus draugyste vadinat? Yra kunigų ir mielaširdingų seserų įtaisytos draugystės. Čia aiškiai buna paskirstyta, kiek kasnėdėl reik dėt ant Bažnyčios ir ant kitokių dangiškių bei kuniškų reikalų, ale Lietuvos ir jos vaikų dalykams visiškai nė kokios nér iš to naudos.

Bet da yra ir kitokios lietuvių draugystės, kur da menkiaus dedasi, nėg anose. Jus žinote, kad lietuviai, kaip žuvytės vandeni, teip jie degtinę geria. Todėl jie sau karčiamas (krugus) pasidarė, idant galėtų savų pagal norą (ypač nedėldienų) atsigerti. Ir šitose landynėse, kurias jie *klubais* vadina, tai didžiausiai daliai lietuvių tikras rojus. Čionai, žmoguti, susiejus gali pasigerti ir kortomis palošti ir

†) Kodėl nepasakėt, kokia tai parapija. R.

galvas pasiskaldyti. Policija mat į klibą negali kištis. Tai tau ir draugystė!!!!..

Kiti lietuviai prisirašę ar prie vokiškų ar lenkiškų social-demokratų. Ale be jokios naudos dėl savęs — tik ką skatiką savo tenai palieka. Tai jau Darvino kaltė, kad lietuvius visi engia. Mat, pasak to mokslinčiaus, silpni turi būti praryti stipresniųjų! Per ištisus šimtmečius iš lietuvių naudojasi lenkai, vokiečiai, maskoliai, o social-demokratų ir-gi negal kitaip elgtis, nės lietuviai tai tikra melžiama karvė visiems.

Beje, yra labai davandna ir gražiai apsieinanti Draugystė lietuvių darbininkų ir su džiausmu užlaikytų tautišką pobūdį, ale Londonas toks didelis ir susinešti yra labai daug baldos: kiekvienas netur laikų, kiekvienas turi visas savo pajegas ant darbo statyti, nės čion reik „plaukt ar skęst“. Tačiau, aš misliju, kad mes turėtume žmogų, kuriam galima būtų pastikėti ir kuris norėtų dėl visų labo padirbėti, tai vislab gan gerai galėtų eiti. Turime katalikų, turime kriaucių, šiaučių, turime prigavikų ir tt. Ale *vyrų nėra!* K. V.

Juokai.

Ona. Ko murmi ne valgęs, atšals vakarienė?

Antanas. Ba esu piktas.

Ona. Dėl ko?

Antanas. Man ponas norėjo duot penkis sykius į sprandą.

Ona. Iš kur žinai, kad penkis?

Antanas. Ba davė.

Ona. Tai kam sakai, kad norėjo.

Antanas. O tu kvaile, kvaile, kad but norejęs, but nedavęs.

Tėvas. Jonuk, garnys atnešė tau broliuką, ar nori pamatyt?

Jonuks. Broliuko nenoriu, ale noriu pamatyt tą garnį, kuris atnešė.

Ponas gydytojas. Ką tamista darote, kada turit slogą nosies?

Gydytojas. Čiaudžiu.

Atsakymai.

Rašėjams ir skaitytojams Dėkavojam ir prašom darbuotis toliaus, o Dievas padės.

V. Radastui. Rašai, kad patinka Tamistai knygelės: *Lietuviai po Maskotų jungu. Genių Dėdė. Kas yra ir kas bus. Keletas žodžių apie Kražius* (Našlio). *Apie vaitą ir jo raštininką. Viršininkai, Istorijos dainos* (su eilutėmis apie Kražius). Iš to matyti, kad esi prakilnesnis „U-ko“ skaitytojas. Ale bereikalo užsipuoli ant *Orleano Mergelės*, ji turi savo vertę ir mūsų rašliavoje. Kitur ir darbininkai ją skaito, supranta ir giria. — Už raštus dėkui, prašom daugiaus, tik pridėkit prie kiekvienos korespondencijos vietą, kur aprašomi dalykai dedasi.

Ežiui. Gavom.

Atsakaš redaktorius Jurgis Lapinas, Tilžėje.

Apgarsinimai.

Tėvynė.

Mėnesinis lietuviškas laikraštis, išeina Amerikoje, gaunamas už 50 centų Amerikoje ir už 50 kap. arba už 1 markę Europijoje.

Adresas redakcijos:

Rev. J. Žilinskas, Plymouth, Luz. Co., Pa.

Šitie visi laikraščiai, teiposi-gi ir kiti, visokios lietuviškos knygos pigiai yra gaunama „Ukininko“ Redakcijoje pas **p. J. Lapiną.**

„LIETUVA“

Išeina kas Petnyčia Chicago, Ill.

Kaštuoja ant metų:

Amerikoje 2,00 dol.

Į Užmarę 3,00 dol.

Užsirašant „Lietuvą“ ir prisiunčiant pinigų už ją, kaip ir su visais kitais reikalais reik uždėti štitokį adresą:

A. Olszewskis,

924 33rd St., Sub-Sta. No. 60. Chicago, Ill.

„Vienybė Lietuvininkų“

Išeina kožną Seređą, Plymouthse.

KASZTUOJA

Ant metų Amerikoje 2,00 dol.

Į Užmarę 3,00 dol.

Pinigai kitaip nesisunčia, kaip tik per „Money Order, Postal Note“ arba registravotose gromatose, ant šito antrašo:

J. J. Pauksztys & Co.,

224 & 226 East Main Str. Plymouth, Luzerne Co. Pa.

Piningus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitoksai adresas padėti:

Herrn J. Lapinas, Tilsit (Ostpreussen)

Turiny.

Ką laimėjom per pereitus 1898 metus?

Da truputį apie čekus ir lietuvius. Džiova ir kaip tos ligos apsisaugoti. Mikalojus „Palkin.“ Prietariai. Ukininko rodos. Žirnių auginimas. Vanduo ant žemės ir po žemę. Korespondencijos: Vilnius; Alantis; Suvalkų Gub.; Žydėlių apgavimas; Starpolė arba Mariampolė; Vilkaškių; Putriškių; Padavino valsčiaus mokykla; Suvalkų Gub. apie vieną parapiją; Londonas; Juokai; Atsakymai; Apgarsinimai.

Spausdinta pas J. Schoenke, Tilžėje.